

COM SONA L'ESO: UN EXEMPLE DEL TRACTAMENT DE LA LLENGUA I
LA LITERATURA DES DE L'ÀREA DE MÚSICA DINS DEL CONCEPTE
D'ENSENYAMENT INTEGRAL

Francesca Cano Server

IES La Malladeta de la Vila Joiosa i IES Ifach de Calp

Mai no m'he marcat una ratlla divisòria
entre ensenyament i aprenentatge. Un
mestre, no cal dir que hauria de saber més
que els seus deixebles, però, per a mi en-
senyar és aprendre.

PAU CASALS

1. ELS ORÍGENS

Com Sona l'ESO va nàixer de la mà d'uns quants professors valencians que treballaven a Catalunya i el País valencià i volien crear vincles d'unió entre ambdues terres. L'entusiasme pel seu treball els va empènyer, ara fa setze anys, a unir les seues propostes de treball a l'aula per mostrar tot allò que es podia aconseguir amb alumnes de qualsevol condició social, cultural i acadèmica. Per portar-ho a terme, s'han servit de la seua principal eina de treball —la música— i d'aquells elements que ens atorguen la *identitat* com a poble: la *cultura* i la *llengua*.

D'aleshores ençà, molts són els centres que s'han unit a aquesta iniciativa, amb punt de coordinació al País Valencià, i amb treball conjunt amb IES de Catalunya i les Illes Balears. La nostra tasca fa possible el coneixement entre els més joves de fenòmens musicals i culturals arrelats a la nostra cultura, i allunyats dels estàndards comercials del moment, que d'una altra forma seria difícil fer-los-els arribar. I tot vehiculat sempre en català amb totes les seues variants, des del salat balear fins al central o l'empordanés.

Allò que va començar com un concert entre instituts, ha anat afegint elements i evolucionant ben bé envers un fenomen d'obra d'art total wagneriana. Dins d'aquest marc, ja fa anys que la llengua i la literatura, en totes les seues vessants, en són part fonamental.

Enguany complim setze anys i al llarg de tota aquesta trajectòria han sigut moltes les poblacions que han estat testimoni directe del resultat de la nostra feina: Ontinyent, Vandellós i l'Hospitalet de l'Infant, Torrent, Gandesa, Aielo de Malferit, Palma de Mallorca, Benicàssim, Barcelona, Carcaixent, Dénia, l'Ametlla de Mar, Morella, Sant Carles de la Ràpita, Cocentaina, Torroella del Montgrí i Xàbia.³

2. QUÈ ÉS COM SONA L'ESO

Molt resumit: Com Sona l'ESO és una trobada anual d'alumnat i professorat de música de secundària i batxillerat on es prepara un gran espectacle conjunt: 1500 persones cantant, recitant, ballant i tocant. Una experiència única i espectacular. Una aposta de l'escola pública per a l'escola pública. El projecte artístic és diferent cada any. Això implica un treball continu durant tot l'any. Els mesos de juny a desembre, el professorat crea el projecte, els materials (partitures, karaokes, etc). De gener a abril, l'alumnat treballarà juntament amb els seu professorat aquest material en els seus centres: dins de l'aula, a l'hora del pati, de vesprada... A finals d'abril o principis de maig, tot aquest alumnat i professorat s'ajuntarà en la Trobada per a assajar i preparar el macroconcert de divendres nit.

La intenció d'aquesta iniciativa és dur a la pràctica una educació integral o integrada, que pugui tractar diferents vessants de la nostra cultura i fer-la arribar als nostres alumnes a través de la llengua que compartim des de les comarques del nord (Torroella del Montgrí és la població participant de més al nord) fins al sud, fins i tot a poblacions de predomini lingüístic castellà de la demarcació d'Alacant, com és el Baix Segura.

Així, la nostra activitat integra:

- **Educació:** com a eina fonamental i prioritària per al desenvolupament de les persones.

³ Resum del pas per totes aquestes poblacions és el simpàtic vídeo protagonitzat pel nostre personatge símbol del projecte «15 anys gaudint Com son l'ESO» (aviat es publicarà actualitzat amb la imatge de Xàbia): <https://www.youtube.com/watch?v=WWw-NfC8SwY>.

- **Música i dansa:** com a denominador comú entre persones de qualsevol condició social, sexe o religió.
- **Llengua:** vehicle i mitjà d'expressió per comunicar-nos amb els alumnes, de tots els nostres muntatges, amb la connotació d'una mateixa identitat cultural.

A més a més, aquesta tasca té una una doble vessant, dins i fora de l'aula. El **treball a l'aula** consisteix cada curs en la preparació d'un muntatge que cada any és únic i diferent, que implica un esforç i un plaer implícit per fer música en català. Intentem fer un treball innovador i diferent que apropa la música a tots els nivells socials. L'estil musical de cada edició és diferent i variat. Intentem que siguin gèneres allunyats dels cànons comercials del moment; sovint per als alumnes suposen un descobriment i ens permeten un ampli ventall de possibilitats per poder experimentar amb nous arranjaments.

Desafortunadament, les nostres escoles no han estat durant anys, en la majoria dels casos, referent d'aquestes idees innovadores dins dels ensenyaments artístics, contrariant les teories de prestigiosos/es pedagogs/es.

La creació constant de nous materials didàctics que no queden ancorats al passat, forma part de la nostra tasca. A més, són moltes les activitats paral·leles que s'hi realitzen (xerrades, hores d'assajos i convivència a l'aula, reflexions sobre cada temàtica) es converteixen en eines socialitzadores i sensibilitzadores que ens permeten treballar aspectes amb l'alumnat en l'espai físic del nostre centre. Aquests aspectes fan possible un trencament de barreres entre professorat i alumnat, creat des del respecte i la recerca d'objectius comuns. Amb tot, es potencia l'autoestima dels alumnes pel seu treball diari, ja que saben que tindrà repercussió més enllà de l'aula. Apropem així el dia a dia d'una aula a la realitat musical i literària i el treball de tots plegats a la nostra societat.

La culminació d'aquesta iniciativa és el **treball fora de l'aula**. Traure fora de les quatre parets tot aquest treball, per fer-lo realitat durant tres dies, en una Trobada on vora 1500 estudiants d'ESO i 1r de Batxillerat d'instituts públics d'arreu dels Països Catalans conviuen i treballen junts i juntes per dur a terme un gran repte musical i teatral.

Aquest repte és la realització d'un gran espectacle conjunt amb alumnes d'Educació Secundària d'entre 12 i 17 anys. Es converteix en repte encara més difícil si tenim en compte la regla d'or que ha marcat totes i cadascuna de les edicions: tot l'alumnat, independentment de la seua formació musical i artística, participa en l'obra.

Alumnat participant en una trobada de Com Sona l'ESO

Els alumnes que toquen algun instrument formen una gran banda simfònica on tenen cabuda instruments de totes les famílies dels estudiats als conservatoris. Al seu costat, d'altres tradicionals com dolçaines o gralles, uns altres ètnics com djembé o darbuka, o instruments elèctrics com guitarres, baixos elèctrics o sintetitzadors. Així mateix, els alumnes que no tenen formació en cap instrument musical, formen part d'un gran cor: una agrupació vocal formada per gairebé 1000 veus que, amb il·lusió, treball i moltíssim esforç, amb la seua curta experiència musical ofereixen un resultat que sorprén per la seua qualitat.

És a dir, la Trobada no és una trobada de músics —si entenem per músics aquells que segueixen uns estudis musicals al conservatori. Qualsevol alumne pot participar si té il·lusió i ganes. Aquest és un altre

dels punts claus de la Trobada: tot el món pot fer música, d'una manera o una altra.

En definitiva, el que pretenem és fer **art** amb els nostres alumnes, servint-nos de la música com una eina de formació i emprant elements d'unes altres matèries per mostrar la seua interrelació, i presentar-lo a la ciutadania com un acte col·lectiu per crear, compartir i, sobretot, millorar des de dins cap a fora: des de l'experiència sensorial a la teoria, de l'aula al carrer.

Saxofonistes en un assaig de Com Sona l'ESO

3.COM SONA LA LLENGUA I LA LITERATURA

Tot el nostre material és en català: lletres, cançons, textos dels musicals, instruccions.... És l'eina a través de la qual els arriba aquest treball. És per això que qualsevol qüestió relacionada amb ella és tractada en tot el procés fins arribar a la representació.

Com ja hem esmentat, al llarg de la nostra trajectòria hem anat incorporant nous elements que ens han fet créixer i ens han plantejat nous reptes en el nostre treball. La dansa, les noves tecnologies i, per sobre de

tot, la llengua i la literatura han estat cabdals als nostres projectes els darrers anys. A continuació, en destaquem alguns:

XI Trobada «Com Sona l'ESO. La dona creadora» (L'Ametlla de Mar, 2010). Edició dedicada a la dona, on l'escriptora del Segrià Imma Monsó⁴ escriu el text guió de l'obra de concert. El grup femení *Soul atac* actua amb els alumnes.

XII Trobada «Com Son l'ESO. Jazz power» (Morella, 2011). Sota el castell més imponent d'Els Ports, es reuniren diversos convidats de luxe. La nostra trobada a Morella va incloure un muntatge basat en versos del Mural del País Valencià⁵ de Vicent Andrés Estellés, als quals va posar música (musicats pel) el compositor Carles Santos. Alumnes i professors van entrar per les portes de Morella declamant fins arribar a l'església on els esperava el compositor, un organista i una soprà que van tocar amb ells. Això significa que tots els alumnes coneixien el text, Estellés i el seu mural.⁶

XIV Trobada «Com Sona l'ESO. Mariola i el foc» (Cocentaina, 2013). Com hem dit, intentem donar-los a conèixer estils musicals que d'una altra forma no els arribarien. Per això a Cocentaina vam estrenar una obra «homenatge al centenari de l'estrena de la *Consagració de la primavera*, de Stravinsky» que representava tot allò que implica la desfeta del foc —Mariola i el foc— per conscienciar-los contra els incendis i la protecció de la natura; i també com a metàfora de com ens estan cremant el nostre bosc, l'educació. L'obra contenia versos de Joan Valls⁷ i V.

⁴ La història «La Resistència» va ser escrita per encàrrec dels professors del CSE i representada al maig de 2010. L'autora la convertiria més tard en novel·la *La nit porpra*. Podeu veure part de la representació <https://www.youtube.com/watch?v=FV3ifIpZjzs>

⁵ Versos sobre Morella del *Mural del País Valencià* (llibre XI: *Es desperta la terra. Pobles*): «Arquebisbal, soledat combativa, / de soledat a soledat, el segle, / pedres, telers, mantes, trona solemne! / Rodolen pols, rodolen homilies, / copegen punys la rompuda barana, / nom capital, muntanya ja sagrada! / Davallaran els foscos cavallers / encenen focs, incendiant la nit!».

⁶ Vídeo «Morellar Morella»: <https://www.youtube.com/watch?v=j5iWbqENp8M>

⁷ Joan Valls i Jordà, *La cançó de Mariola*: «Or de sol i argent de lluna, / reixius de l'alba en calfred, / refilets del rossinyol / flairances del bon romer / i el cim de la serra altívola / de grisos tons i el riuet.»

Andrés Estellés⁸ i d'un capítol del llibre *Meravelles de Diània*, de Joan Pellicer.⁹ Després els alumnes van cantar amb Pep Botifarra. El treball d'aquest repertori implicava un coneixement de la llengua i música tradicional. També se'ls va parlar d'alguns trets de la pronúncia, com per exemple l'harmonia vocàlica dels alumnes de Cocentaina en dir Mariola. Com a cas més curiós, vam tindre entre els alumnes, els/les xicons/es de l'IES de Rojales cantant l'Ú d'Aielo, la Malaguenya de Barxeta, la Jota de Xàtiva i la dansa del vetlatori com si tota la vida hagueren parlat valencià.¹⁰

Espectacle de la XIV Trobada Com Sona l'ESO. Cocentaina 2013

⁸Vicent Andrés Estellés, *Mural del País valencià* (2002, 247): «Oh Mariola de guardat designi, / oh Mariola, ventura de fonts, / oh Mariola, cobles de floretes, / oh Mariola en el migdia d'or! / Guaites com pètal, vigiles el poble, / mare total de la comarca extensa, / amb un amor d'extensa consistència, / guaites els dies i les nits, amant!».

⁹Del capítol dedicat a Mariola: «Serra de Mariola, la de les innúmeres fonts, la de les mil i una flors, la de nom de gentil donzella ».

¹⁰Vídeo resum: <https://www.youtube.com/watch?v=chOw0OiLQt4>.

XV Trobada «Com Sona l'ESO. Qualsevol nit pot sortir el sol» (Torroella del Montgrí, 2014). L'any 2014 el nostre espectacle va ser un musical basat en el pop-rock català del s. XX: des de Lluís Llach, Raimon, l'Ovidi, Serrat, Pau Riba, La Trinca, Jaume Sisa o Al Tall fins a arribar a Obrint pas, Teràpia de Shock, Manel, Antònia Font, Feliu Ventura, Els Amics de les arts, passant per Sau, Sopa de cabra o Els Pets. La identitat d'una sola llengua amb totes les seues variants estava assegurada.¹¹

Cartell de la XV Trobada Com Sona l'ESO. Torroella de Montgrí, 2014

XVI Trobada «Com Sona l'ESO. Yesterday?» (Xàbia, 2015). Amb el fil conductor de la música dels Beatles —grup representatiu de la dècada dels 60—, tractem temes relatius a aquella època però alhora ens plantegem si estem segurs que només van formar part d'aquell temps,

¹¹ Resum del concert: <https://www.youtube.com/watch?v=Dj7K826OvnE>.

com insinuem amb l'interrogant final del nostre títol (Yesterday?). Diversos escriptors i escriptores han participat en aquest projecte on els texts són excusa i referent per al plantejament d'algunes reflexions intemporals: la violència, els límits, les fronteres, la fe, l'art, la joventut...

XVI Trobada Com Sona l'ESO. Xàbia, 2015

4. ALGUNS DELS NOSTRES FONAMENTS PRINCIPALS

Multidisciplinarietat. Per la seua pròpia naturalesa oberta, gairebé es fa necessària la confluència i fusió de la música amb altres àrees del currículum, així com la col·laboració d'uns altres departaments dels centres en la preparació i coordinació de la «trobada». Així, s'aprofiten transversalment unes altres temàtiques que conflueixen al voltant de les músiques i propostes escollides en cada trobada. En el projecte del 2015, en podem definir unes quantes:

- Llengua. Diversos poetes i escriptors han elaborat els textos per a l'ocasió.
- Música. Els textos es converteixen en cançons acompanyades d'una banda de música i un cos de ball i cor propis, on participen absolutament tots els alumnes.
- Història. Contem esdeveniments d'una part de la història recent que en molts casos són desconeguts per al nostre alumnat.

- Filosofia. Darrere de cada esdeveniment hi ha una reflexió sobre un tema universal (les fronteres, els límits) i en alguns casos metafísic (com la fe o el perdó).
- Anglès. Les lletres dels Beatles.
- Educació en valors. Aquestes reflexions són per plantejar-nos si per sort o per desgràcia aquests fets continuen sent actualitat, deixant ben clar que l'educació és l'únic camí per fer un món millor i, per tant, està a les nostres mans poder-ho fer.
- Arts plàstiques. El disseny de les nostres samarretes als darrers anys són el disseny guanyador d'un concurs on poden participar tots els alumnes d'escoles, instituts i universitats públiques.

Promoció i difusió de la poesia. El 2011, a Morella, es va fer servir el poema sobre la ciutat de *Vicent Andrés Estellés*. Amb col·laboració del compositor Carles Santos, els i les alumnes van recórrer la població amb torxes declamant el poema, fins arribar a l'església de Santa Maria, on els esperava el músic per dirigir la seua composició. Altres anys han estat inserits als textos versos d'altres autors com Joan Valls. Al projecte literari 2015, participen poetes com ara dos dels darrers guanyadors del Premi Ausiàs March: Anna Montero (2010) o Manel Rodríguez Castelló (2013), entre d'altres.

Tradició conjugada amb la innovació. L'any 2013, a Cocentaina, ens van acompanyar Pep Botifarra, Dani Miquel i el dolçainers Pau Puig i Hipòlit Agulló. Tots els alumnes van cantar amb ells peces del repertori tradicional com són les jotes, malaguenyes o ball de l'ú. Els arranjaments comptaven amb algunes novetats, com l'ús d'instruments ètnics que no hi són habituals en aquest tipus de música. També l'ús de tot l'entramat tècnic d'un macroconcert en una música que sovint es fa *a cappella* o amb pocs mitjans tècnics. La creació de vincles entre la tradició i la contemporaneïtat fa possible l'apropament al jovent. En edicions anteriors, hem comptat amb la participació de músics com Quico el Celio, el Noi i el Mut de Ferreries i Vicent Torrent.

La Cançó en català. De la Nova cançó en l'actualitat. El nostre musical de 2014 era una història teixida amb el fil conductor de la música popular catalana del segle XX. Des de Lluís Llach, Raimon, Ovidi,

Serrat, Pau Riba, La Trinca, Jaume Sisa, Al Tall... fins a arribar a Obrint pas, Teràpia de Shock, Manel, Antònia Font, Feliu Ventura, Els Amics de les arts... i passant per Sau, Sopa de cabra o Els Pets. Alguns d'ells desconeguts per l'edat dels nostres estudiants, que van incorporar els temes al seu repertori sense dificultat.

Unitat de la llengua. Repertoris com el de la cançó en català, on apareixen lletres en totes les variants dialectals geogràfiques de l'àmbit lingüístic català, ens permeten fer veure que de Torroella fins a Crevillent i Sant Antoni d'Eivissa, tots parlem la mateixa llengua. A més, podem constatar com els crida l'atenció i capta la curiositat de l'alumnat descobrir els trets lingüístics propis de cada variant i descobrir els seus geosinònims. El fet que ho aprenguen a través d'un mitjà que els agrada —la música—, i ho observen entre iguals —simplement compartint balls, àpats, assaigs amb alumnat de comarques i dialectes diferents— ens permet una predisposició positiva per la seua part i una via de comprensió senzilla i explícita.

El discurs lingüístic es fa palés i necessari en aquest context, que ens permet tractar temes com la dialectologia. Els alumnes poden reconèixer els principals trets de cada variant geogràfica i identificar-los, amb la comparació de les cançons de LLach, Sopa de cabra, d'Antònia Font, Al Tall, els Pets, Obrint pas, però no només el material musical és curós amb aquesta riquesa lingüística del català. Com dèiem abans, el més impressionant per a l'alumnat és comprovar-ho pel fet de conviure durant tres dies amb altres adolescents i mestres que provenen d'indrets diferents i que, per tant, tenen diferències dialectals. I, malgrat això, la comunicació és perfectament possible. S'hi treballen, doncs, els trets fonètics més representatius de cada variant, així com també el lèxic propi de cada variant i els seus geosinònims (horabaixa/ a poqueta o boqueta nit; escombra/granera; noi/xiquet/al·lot, etc.) Sense oblidar el lèxic poc conegut pels nostres joves; dubtem que la majoria sàpiguen com era la *brusa negra* del tio Canya o la *faixa morellana*.

Context sociohistòric de la nostra llengua. Amb el tractament d'algunes cançons (*l'Estaca, El Tio Canya...*) es fa visible la complexa situació que ha patit el català en la seua història més recent al llarg de tot el territori i amb particularitats concretes de cada lloc. Açò provoca la

comparació i reflexió amb l'estat actual, i per tant, la sensibilització envers un element fonamental de la nostra personalitat com a poble.

Foment de la cultura pròpia. El segon dia de la trobada de Xàbia coincideix amb la Diada de sant Jordi. Celebrem aquesta data amb el tradicional intercanvi de la rosa i algun tipus de material literari elaborat pels mateixos alumnes. Mantenim així una tradició tan nostra alhora que promovem el foment de la lectura.

Innovació i creativitat. Tant el so com les imatges del concert són gravats en directe. Més de setanta micròfons i vuit càmeres de cinema per registrar aquest esdeveniment, deixant-ne constància en un DVD que cada any esperen tots els participants amb impaciència. La pàgina web oficial (www.comsonaleso.com) és un punt de trobada de tots els participants i interessats en la TROBADA. Per a l'alumnat participant, aquest és un lloc de visita obligada els dies previs a la celebració de la TROBADA. Allà es coneixen, intercanvien missatges, exposen les seues opinions a través del fòrum, els demanem opinió sobre el tema musical per a l'any vinent, es penjen fotos i vídeos d'edicions anteriors, així com materials artístics que ells mateixos/es han creat.

Vinculació amb el territori. La nostra trobada es porta a terme en terres del Principat i el País valencià, per tant, els alumnes que vénen com a mínim dos anys coneixen espais d'ambós territoris. Des d'eixe moment, els dos són per a ells casa seua. Nord, sud, terra endins o vora mar es converteixen en la seu del seu somni per uns dies.

Igualtat de la dona. Si una cosa és present transversalment i de forma continuada al llarg de totes les nostres trobades són els principis d'igualtat i drets humans. A la nostra trobada de 2010 a l'Ametlla de Mar, es va fer explícit el de la igualtat de la dona amb la temàtica dedicada a la creació en femení. Al treball diari de cada edició hi és implícitament, ja que xicons i xicones compateixen les mateixes tasques sense cap mena de distinció. El costum o hàbit envers aquesta igualtat serà allò que la convertisca en habitual i normalitzada a la vida, sense haver de destacar-la com a res excepcional.

Implicació social. Des de tots els punts de vista, la implicació i relacions socials hi són presents a les nostres activitats. Es produeix un

apropament positiu de la realitat escolar a la societat i un canvi en les relacions entre els seus protagonistes:

- Relació alumne-alumne. El fet de conuiuure junts en el mateix espai durant les 24 hores fa que els nostres alumnes ho compartisquen tot. Açò inclou nervis, sensacions, creació de noves amistats. Hom rebutja allò que desconeix, en aquest context es creen uns vincles de germanor que eliminen qualsevol tipus de prejudici i rebuig. Al moment de l'acomiadament brollen les llàgrimes, els bons desigs i els records que queden per al futur, perquè, a banda d'una experiència educativa, molts han trobat el millor regal, un amic per sempre.
- Relació professor-alumne. Es trenquen les barreres entre professor i alumne, en proposar-se una meta comuna i treballar conjuntament per dur-la a terme. Produeix una situació de dependència entre l'alumne i el professor totalment ideal i única. L'alumne confia cegament en les indicacions i en el treball previ del seu professor mentre que el professor depèn absolutament de la responsabilitat dels seus alumnes, ja que ells són al capdavant els que donen la cara davant el públic. El concert és compartit per professorat i alumnat: cantaran i ballaran junts.
- Relació amb els pares i les mares. Les famílies també formen part de la «trobada», donant el seu suport any rere any a aquest projecte. Són capaços de fer molts quilòmetres en autobús per poder veure el concert final i donar el seu suport i reconeixement al treball dels seus fills. Se senten molt orgullosos d'ells i d'elles i, any rere any, ens animen incondicionalment.

Civisme: la Trobada és compartir. Al llarg dels quatre dies que dura, 1500 joves mengen, dormen, assagen i es diverteixen junts/es... i són tot un exemple de convivència. Mai hi ha hagut cap incident o altercat. Més aviat tot el contrari. Les autoritats i la gent dels pobles i ciutats on hem estat sempre ens han felicitat pel civisme, alegria i il·lusió amb què aquests joves havien compartit aquests dies amb ells.

5. ELS/LÉS PROFES DE MÚSICA QUE PARLEN CATALÀ

Per més que ens agradaria que la situació fóra una altra, tots sabem que impartir classe en valencià no és encara un fet d'allò més normalitzat en alguns dels nostres centres. Evidentment, no parlem de llocs com Torroella del Montgrí, ni Gandesa, ni Sant Cugat, ni tampoc de centres —ja al nostre país— on el projecte funciona des del seu naixement, com és el cas de l'IES Violant de Casalduch a Benicàssim o l'IES Vermellar de l'Olleria. Són poblacions —com també pot passar a Pedreguer, Ontinyent o Callosa d'en Sarrià on el valencià és llengua d'ús general en tota la població i els nou vinguts s'hi acostumen prompte a sentir-la i entendre-la, si més no. Però la cosa canvia quan parlem de ciutats grans on la situació lingüística no és ni de lluny la mateixa; podria ser el cas de l'IES Misericòrdia o El Cabanyal de València, algun centre del barri del Carrús d'Elx —com la Nit de l'Albà—, o fins i tot de la comarca de la Baix Segura, com Rafal. Doncs bé, és un fet implícit i assumit que si vas a Com Sona l'ESO treballaràs amb el/la profe de música que parla valencià.

Cal tenir en compte que quan parlem de 1500 alumnes, només ens estem referint a aquells que participen assistint a la trobada, però en són molts més els que comparteixen aquest treball. Cada professor treballa com a continguts de la matèria tot el repertori anual amb els cursos on fa classe. Tenint en compte que l'assignatura és obligatòria a 2n i 3r de l'ESO i optativa a 4t i 1r de Batxillerat, i a alguns centres només hi ha un professor de música (són ben pocs els instituts que en tenen més de dos), podem dir que més de la meitat de cada IES passa per l'aula de música. La repercussió d'aquest treball i del/la «profe de música que parla valencià» multiplicat per 51 centres, arriba a molts i molts alumnes.

És assumit i acceptat sense que supose cap estranyesa ni la més mínima protesta per part de ningú: ni pares ni fills. Els alumnes sabem que des del principi, tot ho farem en valencià, que hauran d'aprendre lletres de cançons en aquesta llengua, que els seus pares rebran les notificacions i instruccions pertinents també en valencià, que tot el que figura a la nostra pàgina està en aquesta llengua i que durant tres dies hauran de viure en

valencià, perquè al menú de la trobada es menja pollastre, amanida i llom, potser torrat o amb salsa, però sense traducció d'acompanyament.¹²

I si els dies són bons, no ho són menys les nits. Els nostres festivals amb grups de versions formats per alumnes dels nostres instituts i amb grups ja consagrats, hi són tot un clàssic. Han passat pel nostre escenari: Obrint pas, la Gossa sorda, Malnom, Soul attack, Feliu Ventura, Teràpia de shock...i els nostres alumnes han cantat amb ells ben bé tots els seus èxits. Alguns d'ells descobreixen ací la música en català i, siga quina siga la seua llengua materna, s'hi aficionen de valent. Els altres, no es creuen que per una nit canten de prop amb els seus ídols.

Vet ací una aportació més a la nostra llengua: es pot dir que al llarg de tot el procés s'estudia, es viu, se sent i es gaudeix en la nostra llengua.

Cartell Com Sona l'ESO. Xàbia 2015

¹² Darrerament ens n'hem adonat que la nostra web rep moltes visites de països d'Amèrica i Europa, per la qual cosa s'ha decidit traduir la part d'informació general a l'anglès, francès i castellà. La traducció està en procés. En tot cas, és el lloc on trobareu bàsicament tota la informació amb imatges i vídeos de diverses edicions: <http://www.comsonaleso.com>.

6. «YESTERDAY?» PROJECTE LITERARI 2015

Per a la part literària d'enguany, el CSE ha demanat a diferents escriptors i escriptores la creació de textos que actualitzen els somnis, les reflexions, les superacions, les contradiccions d'aquella dècada dels 60. Cada escriptor/a comptava amb un any i un tema i podia enfocar-lo lliurement. Tenim, doncs, textos molt variats i molt rics: poemes, narracions, teatre, rap... Hem comptat amb un equip absolutament de luxe:

- Anna Montero (1961). Construcció del Mur de Berlín. Una reflexió sobre les fronteres¹³
- CSE: 1962. Finalitza la guerra d'Algèria. Una reflexió sobre la violència
- Manel Rodríguez-Castelló (1963). Marxa sobre Washington per la llibertat i el treball
- Una reflexió sobre la llibertat
- Carlos Durà (1965). Clausura del Concili Vaticà II. Una reflexió sobre la fe
- Emilio Encabo (1966). Alliberament del nazi Albert Speer després de 20 anys de presó. Una reflexió sobre el perdó
- Begonya Mezquita (1968). Maig del 68. Una reflexió sobre la joventut
- Alexis Sellés «Klei» (1969). Apolo XI. Una reflexió sobre els límits
- Vicente Roncero (1970). Dissolució de The Beatles. Una reflexió sobre l'art.

L'elecció d'aquests autors, desconeguts per a la majoria dels alumnes per la seua contemporaneïtat, ha suposat l'acostament de la creació literària actual als mestres i alumnes que han participat de la trobada d'enguany. No cal dir que ha estat un plaer contribuir a aquesta finalitat i que els nostres estudiants no es queden amb la idea que només els

¹³ Adjuntem ací, com a exemple de tot el treball, el primer poema: «Escric ara el teu nom / sobre el rompent / d'aquest mur que em travessa. / Escric el teu nom obstinadament / mentre al lluny la ciutat desperta / i sota l'asfalt ressona l'onada./ Escric el teu nom sobre aquest mur / que el temps ha alçat paraula a paraula / mentre espere la teua arribada / i el pas de la llum d'una claredat /a l'altra.

presentem autors de l'antiguitat. A més, entre els autors hi trobem un antic alumne participant de les nostres trobades, Alexis Sellés, raper que ja ens va escriure un rap per a l'obra de *Mariola i el foc*.

Apareix així una nova activitat dins de l'àmbit lingüísticoliterari: la **creació pròpia**. Els nostre alumnat també pot ser autor de les lletres que es convertiran en cançons per ser interpretades a l'espectacle final. I no han de ser necessàriament poemes, el rap és un gènere on els adolescents es mouen amb major facilitat que els adults. Comprovar que ells són els «mestres» en alguns camps, i protagonistes, els encoratja a participar en l'escriptura de guions i cançons.

El **teatre** també té un lloc important dins del projecte artístic Xàbia-2015. Hem tingut rapsodes que feien una lectura molt dramatitzada dins de les peces musicals del 1961 i 1970. Tot 1962 ha estat basat en un relat llarg, acompanyat de la banda, la lectura del qual va dur a terme un mestre jubilat de Xàbia. I en 1966 apareix una autèntica escena teatral amb cinc personatges: A, B, C, D i el Cor del CSE com a cinqué personatge, el qual —a mode de cor grec—, representa el poble, la gent, la veu del carrer i dialogarà amb els altres personatges.

El resultat de tot plegat va ser una nit inoblidable. Un concert multitudinari on ens acompanyà un públic de vora 7000 persones¹⁴ que amb el seu suport incondicional i els incansables aplaudiments van transmetre molta energia als nostres xicons i xicones després de tot el cansament de tants assajos. I van demostrar als professorat que, una vegada més, el treball fet a classe, l'esforç i acumular son durant tres dies, paga la pena amb escriure.¹⁵

¹⁴ Segons dades de la policia local de Xàbia i la premsa. Podeu llegir la notícia de *La veu del País valencià* del 28 d'abril: <http://www.laveupv.com/noticia/14030/mes-de-6.000-persones-en-lespectacle-com-sona-leso-a-xabia>

¹⁵ Podeu veure'l en part, encara sense l'edició definitiva que tindrà al DVD en <https://www.youtube.com/watch?v=YvegVxtYG74>

7. AVALS I AVALUACIÓ FINAL

Sense cap mena de dubte, el nostre millor aval, any rere any, és la resposta dels nostres estudiants i la seua immillorable predisposició envers aquest projecte. Un treball que no només afecta la seua formació musical, sinó que enriqueix el seu bagatge artístic i educatiu, preparant-los per a ser més crítics i conscients de l'art a les seues vides com un element de relació social i multicultural.

Per part dels professors, hem aconseguit una admiració i un reconeixement mutu bastant inusual que compensa amb escreix l'esforç realitzat. I per allà on hem passat sempre ens han felicitat pel civisme, alegria i il·lusió amb què aquests joves havien compartit aquests dies amb ells.

Molts són els artistes que han donat suport i col·laboració al nostre projecte, tant del món de la música com del món de les lletres. Aquests són alguns exemples:

- Escriptors: Imma Monsó, Anna Montero, Manel Rodríguez-Castelló, Carlos Durà, Emilio Encabo, Begonya Mezquita, Vicente Roncero.
- Música popular tradicional: Vicent Torrent, Quico el Celio, el Noi i el Mut de Ferreries, Dani Miquel, Pau Puig, Hipòlit Agulló, Pep Gimeno «Botifarra», Tres fan ball.
- Compositors: Carles Santos, Llorenç Barber, Jérôme Boulin, Teo Aparicio-Barberán, Vicente Roncero.
- Músics de jazz: Jesús Santandreu, Voro García, Albert Palau, Alex Cesarini, Laura Simón.
- Cantautors i grups pop: Feliu Ventura, Obrint pas, La gossa sorda, Soul atack, Teràpia de shock, Malnom.

Com a anècdota, reproduïm les paraules de Pep Botifarra quan, en la seua primera intervenció amb el cor, va haver de parar de cantar emocionat: «Diuen que totes les dites populars són certes, però jo acabe de vore que ací no se n'acompleix una: *A la joventut pa blanet*. Doncs a aquests ja els podeu tirar rosegons, que es fan amb tot».

També ens encoratja algun comentari dels nostres xicons i xicones, sentits durant aquests dies, alhora que ens encomanen la seua il·lusió per

continuar endavant: «Com Sona l'ESO és l'única trobada on encara no s'ha acabat la d'enguany, ja tens ganes que arribe la de l'any que ve».

Queda doncs palés que l'avaluació de tot plegat després de setze anys d'experiència ens confirma que anem per bon camí. Una educació integrada que uneix ja cinquanta centres en un espai de 700 kilòmetres de nord a sud i mar enllà, fins a arribar a les Illes Balears.

Fem ús dels instruments que coneixem, la música i la llengua, per oferir-los una bona mostra d'aquells trets característics de la nostra identitat i de valors universals que compartim com a éssers humans amb la resta del món.

La majoria dels xicons i xicones experimenten, per primera vegada en les seues vides, les sensacions que produeix estar damunt l'escenari i que siguen els altres qui els escolten. El sentiment immediat que aquesta situació genera en l'adolescent és el de responsabilitat, assumida i compartida juntament amb els seus companys. Davant d'aquesta responsabilitat, ells aporten treball, concentració i companyonia, així com les ganes de demostrar que ho saben i poden fer molt bé.

Com dèiem al principi: música, educació, llengua... i la importància de col·laborar en el correcte desenvolupament de la intel·ligència emocional dels nostres joves, perquè, al capdavall, o més ben dit, per damunt de tot suren els sentiments, les emocions, l'empatia, la convivència... tot allò que forma part dels elements necessaris per esdevenir **bones persones**. Homes i dones del futur, amb valors humans que els permeten desenvolupar-se en qualsevol camp de forma honesta i responsable, principal objectiu de l'educació secundària. Les nostres històries sempre tenen un rerefons relacionat amb aquests valors: el respecte per qualsevol condició social, física, sexual o de raça de les persones; i la idea que res és impossible si realment ho desitgem i ens esforcem per aconseguir-ho. El resultat és una experiència educativa, personal i musical que els marcarà de per vida.

Amb tot, allò que desitgem és fer música, fer educació, fer ús de la llengua, fer país.

«Tinc un somni»: Com Sona l'ESO

BIBLIOGRAFIA

- ESTELLÉS, Vicent A. (2002): *Mural del País valencià*, València, Ed. Tres i Quatre [1996].
- MONSÓ, Imma (2011): *La nit porpra*, Barcelona, La Magrana
- PELLICER, Joan (2002): *Meravelles de Diània: camins, paratges i paisatges de les comarques centrals valencianes*, Picanya, Edicions del Bullent.
- VALLS, Joan, *La cançó de Mariola* http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/la-canço-de-mariola--1/html/01b5704a-82b2-11df-acc7-002185ce6064_2.html (Consultat: juliol, 2015).